

Recensente: Franka van Poelgeest

Rob Bruntink: "Leven na de wending. Als je kind overleden is" Uitgeverij Scribum, ism De Wending, Culemborg 2011. ISBN 978 9461550064. Zie ook: www.uitvaartdewending.nl (Kind en ouders/Zieke kinderen/Dood/Rouw/Coping/Acceptatie/Ag)

Soort boek/ziekte/stijl:

Twaalf interviews (183 blz.) over het verliezen van een kind.

Over de schrijver:

Rob Bruntink is journalist en hoofdredacteur van het vakblad "Pallium". Hij was ook redacteur van "Relevant" (het tijdschrift van de NVVE) en schreef meerdere boeken over vraagstukken rondom palliatieve zorg.

Korte beschrijving:

In 2007 interviewde Rob Bruntink twaalf ouders die in verschillende situaties en op verschillende leeftijden hun kind verloren. Hij stond samen met hen stil bij het proces van acceptatie en rouw en bij de invloed die het overlijden had op verschillende aspecten van hun leven: werk, relatie, vriendschappen. Drie jaar later interviewde hij dezelfde mensen opnieuw waardoor reflectie mogelijk was en duidelijk werd welke invloed de tijd had op het acceptatieproces.

Uit de interviews blijkt vooral dat omgaan met pijn en rouw voor verschillende mensen en door de tijd heen veel verschillende vormen kan aannemen. Er is geen 'juiste' manier om te rouwen, geen duidelijk moment waarop de pijn minder wordt en 'formule' die voor iedereen werkt. Er zijn wel overeenkomsten tussen hoe verschillende mensen hun rouwproces doormaken en vormgeven. Deze overeenkomsten lijken los te staan van de situatie waarin een kind overleed of de achtergrond van de ouders. Daarom kan dit boek toch van grote waarde zijn voor mensen die op zoek zijn naar een leidraad of naar antwoorden op vragen die alleen degenen die het ook hebben meegemaakt kunnen geven.

Citaten:

Pag. 12: "Anderen helpen doet mij goed. Ik heb dat altijd zo ervaren, maar sinds Rubens overlijden voel ik dat nog sterker. Ik doel op de behoefte om er met zijn allen wat van te maken. Van het leven. In deze wereld. In deze scholengemeenschap. In de buurt waar ik woon."

Pag. 21: "Door je verhaal te delen roep je verhalen van anderen op. Verhalen over bijzondere ervaringen van andere mensen. Vaak zijn dat wel treurige verhalen, maar toch vind ik het mooi als ze verteld worden. Ik kan daar in zekere zin van 'genieten'. Vooral omdat ik weet hoe fijn het kan zijn je verhaal te kunnen vertellen."

Pag. 29: "Vanaf het begin hebben we in elkaars nabijheid kunnen schreeuwen, huilen of stil kunnen zijn. We vertelden elkaar voortdurend wat ons bezig hield. [...] Als je relatie op zo'n moment niet goed is, groei je makkelijk uit elkaar en 'verdwijnt' je als het ware in een eigen wereld. Ton en ik hebben gemerkt dat het voor ons goed werkte om juist voortdurend contact met elkaar te zoeken en verbinding te maken."

Pag. 31: "De dood van Wies heeft me ervan doordrongen dat ieder mens ten diepste eenzaam is. Dat besef vond ik best heftig. Ik schrok ervan."

Pag. 48: "Er zijn culturen waarin het gebruikelijk is dat er in de eerste drie maanden na een overlijden volop gegild en geschreeuwd wordt. Dat soort geformaliseerde rouw geeft houvast. In onze cultuur ontbreekt die. Ik vond het echt lastig. Wanneer zal ik weer uit eten gaan? Wanneer ga ik weer naar de bioscoop? Kan ik keihard muziek gaan draaien? Het ging me niet om de vraag wat andere mensen daarvan zouden vinden, maar ik had zelf geen idee."

Pag. 49: "Ik kan momenten hebben dat ik bij het graf sta en me dan afvraag: 'Is dit

allemaal werkelijk gebeurd? Ben ik een zoon verloren?' Het is zoiets bepalends in je leven, het is zo groot. Soms kan ik het me nog steeds niet voorstellen. Misschien is het ook te groot voor woorden, zo'n ervaring."

Pag. 57: "Ik was woedend over wat er met Susan gebeurd was, maar ik had daar nooit iets mee gedaan. Ik had niet lopen schreeuwen, ik had nergens mee gegooid of geslagen. Ik wist me geen raad met mijn gevoel."

Pag. 72: "In het begin kreeg ik echt pijn in mijn hart van verdriet als ik aan hem dacht of als ik over hem sprak. Zowel om wat hij heeft moeten meemaken, als de pijn van het verlies. Nu, heb ik het idee, is dat verlies geaccepteerd. Ik kan vaker met een fijn gevoel aan hem denken. Het missen blijft, maar die heftige pijn in mijn hart is verdwenen."

Pag. 76: "Zijn lichaam mag dan begraven zijn, maar met zijn geest is hij ergens waar hij het heel fijn heeft. Ik stel me een soort droomland voor. Een wereld waarin hij zonder zijn aardse beperkingen kan spelen met andere kinderen."

Pag. 85: "Er zijn ook mensen die zeggen dat de ervaring 'een plek moet krijgen'. Dat zal best zo zijn, maar ik kan daar niets mee. Er is niemand die me vertelt waar die plek is, of hoelang het duurt voor die plek gevonden is."

Pag. 103: "Als je het niet hebt meegemaakt is het verlies van een kind niet te begrijpen. De diepte ervan, of de totaliteit, kan niemand zich voorstellen."

Pag. 120: "Ik heb door het verlies van Benthe ervaren dat ik sterker ben dan ik dacht. Die kracht hoefde ik niet op één of andere manier op te roepen. Die kwam vanzelf."

Pag. 131: "Als ik erover nadenk, kan ik niet om de conclusie heen dat onze emoties stuk zijn. We reageren anders op zaken die gebeuren dan 'normale' mensen."

Pag. 149: "Ik had problemen met mensen die mij vertelden hoe het volgens de kerk zat. 'Ze is nu in Gods handen', werd er bijvoorbeeld gezegd. Daar had ik niets aan. Ik wilde haar in mijn armen."

Pag. 156: "De gevolgen die haar dood voor mijn leven hebben gehad, kan ik verrijkend noemen. Er is voor mij een andere wereld open gegaan. Op het moment dat ik dat uitspreek, vind ik het eigenlijk te walgelijk voor woorden. Het klinkt bijna alsof ik heb geprofiteerd van Wies' dood. Maar ik zou al die gevolgen natuurlijk weer onmiddellijk willen inleveren als ik daarmee Wies zou terugkrijgen."

Recensies/Extra:

Lieve Engeltjes (contactgroep voor iedereen die te maken heeft met het verlies van een kind): <http://www.lieve-engeltjes.nl/>

OOK (vereniging ouders van een overleden kind): <https://www.oudersoverledenkind.nl/>

VOKK (vereniging ouders, kinderen en kanker): <http://vokk.nl/>

Recensie: <http://www.daanwesterink.nl/leven-na-de-wending-als-je-kind-overleden-is/>